

A szupervízió mint beavatás

Veszteség, tanulás és átalakulás keresztény és kulturális narratívák tükrében

KALMÁR PETRA

Abstract

The aim of this study is to present an interpretation of supervision as an initiatory process and as a form of ritual accompaniment, particularly in the context of taking responsibility for letting go and for change. Loss is not merely absence; it can also signify a different quality of professional maturity and the possibility of a new beginning. Within the supervisory process, patterns characteristic of initiation rites can be identified. In this interpretive framework, the supervisor appears as an initiatory companion, though not as a master in the classical sense of ancient ritual traditions. In this narrative, the Christian understanding of the human person plays an important role, alongside various cultural-anthropological models of initiation, which enter into a natural dialogue with the human-serving approach of supervision.

Keywords: *supervision, initiation, ritual, loss, Christianity.*

Absztrakt

A tanulmány célja bemutatni a szupervízió beavató folyamatként és rituális kíséreként való olvasatát, különösen az elengedés és a változás iránti felelősségvállalás kontextusában. A veszteség nem csupán hiány, hanem egy más minőségű szakmai érettség és az új kezdet lehetősége is. A szupervíziós folyamatban megtalálható a beavatási rítusok mintázata. Ebben az értelmezési keretben a szupervízor beavató kísérő, de nem az ősi rítusok klasszikus mestereként. E narratívában fontos szerepet kap a kereszténység emberképe, valamint különféle kultúrantropológiai beavatási modellek, amelyek természetes dialógusra lépnek a szupervízió embert szolgáló megközelítésével.

Kulcsfogalmak: *szupervízió, beavatás, rítus, veszteség, kereszténység.*

I. BEVEZETÉS¹

„Mindünk anyaga
sugárzó lehetne,
ha mernénk hasadni.”²

A téma alapgondolatát remekül megvilágítja a fenti Fodor Ákos-haiku. A veszteség nem csupán hiány, hanem egy új kezdet reménye is. Az élet határhelyzeteiben a „hasadás” és az elengedés fájdalma nem meddő, hanem termékeny állapot, amely a változás és a felelősségvállalás irányába mutat. Amikor a veszteség hatására az addigi rendszer megrendül, az ember lehetőséget kap arra, hogy közelebb kerüljön egy új, „sugárzóbb” minőséghez. Ebben a folyamatban a szupervízió a reflexió és az érés tere, amely méltóságot és figyelmet ad az átmeneteknek. Olyan térként jelenik meg, amely strukturálisan és tapasztalatilag is rokonítható a beavatási folyamatokkal. Beavatási térként és időként működik – nem szó szerinti, hanem analóg értelemben –, ahol lehetőség nyílik a mulandósággal való találkozásra és egy másfajta szakmai minőség megszületésére. A tanulás itt nem csupán ismeretszerzés, hanem ráhangolódás: kapcsolódás a valóság megértéséhez és ahhoz a felelősséghez, hogy elengedjük azt, ami már nem tartható, még ha egykor fontos is volt. A veszteség, a tanulás, valamint a felnőtté váló megérkezés összefonódik. Ebben a megközelítésben a változás befogadása háttérbe szorít, amely megbontja a régi struktúrákat, hogy utat készítsen az érettebb szakmai működésnek. E folyamat során a szupervízor mint rituális kísérő van jelen, de nem klasszikus értelemben vett „mesterként”, hanem a folyamatot kísérő, azt megtartó jelenléttel, aki a bizonytalanság útján támogatja a klienst.

2. FOGALMI KERET ÉS ÉRTELMEZÉSI SZINTEK

E tanulmány kulcsfogalmai – beavatás, rítus, liminalitás, rituális kísérés, veszteség, szakralitás – több tudományterület nyelvén is jelen vannak,

KALMÁR PETRA teológus, hittanár, szervezetfejlesztő szupervízor, a Piarista Rend Magyar Tartományának munkatársa, az SSzHF Innováció és Hálózatok Intézetének tanára; kalmar.petra2@sapientia.hu

¹ A tanulmány a Sapientia Főiskolán 2025-ben „Az év legjobb szakdolgozata” díjat elnyert dolgozat alapján készült.

² FODOR ÁKOS: *Hasadó anyag* [online] <https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SPIRO/spiro00098a/spiro00143/spiro00143.html> [2026. 05. 19]

ezért használatuk pontosítása szükséges. Jelen írásban e fogalmakat három egymással összefüggő, de megkülönböztetendő szinten alkalmazom. Egyrészt analitikus-értelmező szinten, amikor a szupervízió folyamatának strukturális leírására használom őket (pl. van Gennepe modellje kapcsán). Másrészt metaforikus-hermeneutikai szinten, amikor a szupervízió mélyebb jelentésrétegeinek feltárására szolgálnak (pl. beavatás, halál és újjászületés). Harmadrészt spirituális-teológiai szinten, ahol a keresztény antropológia és szimbolika felől értelmezem a folyamatot. A három szint nem azonos súllyal van jelen minden esetben, és nem felcserélhető egymással. Nem célom e szintek összemosása, sokkal inkább ezek dialógusának megteremtése, miközben a szupervízió mint szakmai gyakorlat saját kompetenciahatárai mindvégig érvényben maradnak.

Ennélfogva a *beavatás* fogalma megjelenik egyrészt klasszikus antropológiai értelemben, mint életfordulókhoz kapcsolódó, strukturált rituális folyamat; másrészt metaforikus értelemben, a belső átalakulás leírására; harmadrészt analitikus modellként, amely segíti a szupervíziós folyamat bizonyos dinamikáinak értelmezését. Hasonló módon a *szakrális* kifejezés sem szűk értelemben vett vallási kategóriaként tűnik föl, hanem olyan elkülönített, védett és jelentéssel telített térként, amelyben az átalakulás lehetősége adott. A szupervízió ebben az értelemben nem vallási rítus, de bizonyos feltételek mellett hordozhat olyan strukturális és tapasztalati jellemzőket, amelyek analóg módon értelmezhetők. Igyekszem világosan láttatni a teológiai, antropológiai és szakmai (szupervíziós) állítások különbségét. A teológiai megközelítés az ember istenkapcsolatára és spirituális dimenziójára reflektál, az antropológiai modellek kulturális és strukturális mintázatokat kínálnak, míg a szupervíziós szempont a szakmai gyakorlat keretein belül marad. E három szint párbeszéde adja e tanulmány értelmezési horizontját.

3. A SZUPERVÍZIÓ ÉS A KERESZTÉNY TEOLÓGIA PÁRBESZÉDE

3.1. *A párbeszéd alapjai: az ember mint közös pont*

A szupervízió és a keresztény teológia, bár eltérő nyelvezetet használnak, szoros kapcsolatban állnak egymással, mivel mindkettő középpontjában az ember áll. A szupervízió elsősorban a szakmai én működésére és a hivatásszemélyiség megértésére fókuszál. Ezzel párhuzamosan a teológia elválaszthatatlan az

embertől, hiszen Isten élete és az emberi létezés összefonódik. A két terület metszéspontja az a fejlődő, döntéseket hozó és felelősséget vállaló személy, aki kapcsolataiban létezik, és belső történéseit próbálja integrálni. A szupervízió antropológiai kiindulópontja ez: az ember képes az önreflexióra és a másokhoz való kapcsolódás általi fejlődésre. A teológia ezt azzal egészíti ki, hogy az embert Isten képmására teremtett létezőként határozza meg, ami egyszerre alapozza meg méltóságát, szabadságát és felelősségét.

3.2. Hivatás és közösség

A szupervízió hivatásszemélyiség-fejlesztése rokonítható a keresztény hivatásfogalommal. Teológiai értelemben a hivatás Isten személyes tervének felismerése és megélése a munkában, amellyel az egyén önmagát, társait és Istent szolgálja. Mindkét megközelítés hangsúlyozza a közösség szerepét: az egyén fejlődéséhez elengedhetetlen a környezet támogatása és visszajelzése. A szupervízió közösségi tere lehetővé teszi, hogy a szakmai énejlődés transzcendens horizontba ágyazódjon.

3.3. Kiemelt keresztény antropológiai aspektusok a szupervízióban

A következő teológiai szempontok alapvető relevanciával rendelkeznek a szupervíziós munka vonatkozásában:

- 1. Az ember mint teremtmény:* A Szentírás tanítása szerint az ember létezése ajándék, méltóságát pedig az Istenbe kapcsoltsága adja. Az ember értelmes és szabad akarattal rendelkező lény, aki képes önmaga meghaladására. A szupervízióban megjelenő önreflexió és felelősségvállalás ebből a szabadságból táplálkozik: a kliens olyan személyként jelenik meg, aki képes önmagát újragondolni, és képes élni a kibontakozás lehetőségével.
- 2. Kapcsolódásra meghívott létező:* Az emberi kapcsolatok teológiai mintája a Szentháromság, az isteni személyek kölcsönös önátadása. Az ember ezen minta alapján természeténél fogva közösségi lény, akinek identitása a másokkal való kölcsönhatásokban formálódik. A szupervízió ebben az értelemben kapcsolati tér, ahol a párbeszéd, a figyelem és a tükrözés válik a tanulás és az önmegértés forrásává.
- 3. Töredékesség és befejezetlenség:* A teológia a bűnbeesés történetén keresztül mutat rá az emberi természet esendőségére és belső meghasonlottságára. Pál apostol leírása a belső konfliktusról a szupervízióban is

megjelenik elakadások vagy etikai dilemmák formájában. A szupervízió nem moralizál, hanem segíti a klienst, hogy ezen belső feszültségek és határhelyzetek mentén haladjon a tudatosabb szakmai érettség felé.

4. *Az ember mulandósága:* Az elmúlás és a szenvedés az emberi lét alap-élménye. A kereszténység válasza a végességre a kapcsolatban maradás és az életre való fókuszálás, még a veszteségek idején is. A szupervízió hasonlóan fontos szerepet tölt be a határhelyzetekben: lehetőséget ad a veszteségek kimondására, a búcsúra és a lezárásra. Az elmúlás tudatosítása bizonyos értelemben a felnőtté válás és az átalakulás állomása, amely új szakmai minőségek megszületését teszi lehetővé.

3.4. Összegzés

Fontos hangsúlyozni, hogy a szupervízió és a teológia közötti párhuzamok nem jelentik a két terület összeolvadását. A szupervízió elsődlegesen szakmai-reflektív gyakorlat marad, amely nem vállal lelkievetési funkciót. A teológiai szempontok ebben az összefüggésben nem közvetlenül a szupervíziós gyakorlat leírását adják, hanem értelmezési horizontot kínálnak hozzá. Ebben a megközelítésben a szupervízió nem pusztán szakmai fejlesztési eszköz, hanem olyan tér, amelyben az ember mélyebb, egzisztenciális és spirituális dimenziói is megszólíthatók. Ez a perspektíva előkészíti annak lehetőségét, hogy a szupervíziót beavatási folyamatként értelmezzük.

4. ELENEDÉS ÉS VÁLTOZÁS

A szupervízió gyakran olyan helyzetekből indul ki, ahol a szakember elakadást vagy veszteséget él meg. Ezekben a helyzetekben a szupervízió nem kész választásokat kínál, hanem teret nyit a megértésnek, s így lehetővé teszi, hogy a szakmai én elengedje azt, ami már nem szolgálja a fejlődését, és befogadja az újat.

A veszteségekkel való tudatos munka nemcsak lehetősége, hanem feltétele is a szakmai személyiség fejlődésének. Sijtze de Roos holland szupervízor szerint a mai felgyorsult világban a szupervízió egyik legfontosabb funkciója a ritmusváltás (lelassulás), amely nélkülözhetetlen az önmagunkkal való találkozáshoz és az elengedés folyamatához.³ Több pszichológiai és egzisztenciális megközelítés

³ SIJTZE DE ROOS: Is life an Odyssey? Or a place to dwell?, *ANSE – European Journal for Supervision and Soaching* 7 (2017/2) 5–13.

is támogatja ezt a szemléletet: Verena Kast szerint az emberi létezés alapvetően egy „búcsúzó létezés”, ahol az elszakadás és az újraépítkezés kéz a kézben jár az önkibontakozással. Carl Rogers kliensközpontú elmélete alapján a változás gyakran az idejétmúlt énképek vagy elvárások elengedését követeli meg, hogy az ember énídeálja és reális énképe közel kerüljön egymáshoz.⁴ Polcz Alaine a gyászfolyamatban rejlő átrendeződés lehetőségét hangsúlyozza.⁵ Támaszkodhatunk tovább Viktor E. Frankl logoterápiájának erős üzenetére is, aki arra hív bennünket, hogy a szenvedésben próbáljuk meg életünket újraértelmezni, és ezen értelem fényében új identitást építeni.⁶

E megközelítések kapcsolatba hozhatók a keresztény antropológiával is, amely az embert kereső, változni képes, döntései által érlelődő személyként látja, aki a végeséggel való szembesülésén keresztül is képes formálódni. A szupervízió releváns ebben az összefüggésben, hiszen – Sárvári György szavaival élve – „keresést támogató”⁷ folyamat, amely éppen az ilyen dinamikáknak biztosít reflektív keretet. Ennélfogva rezonál azokkal az elméletekkel – pszichológiai és teológiai elméletekkel egyaránt –, amelyek az elengedésre az ember teljessé válásának fontos állomásaként tekintenek.

Ezek az elméletek eltérő nyelvezetük ellenére közös értelmezési irányba mutatnak: az elengedés nem pusztán veszteség, hanem átalakulási lehetőség. A szupervízió ebben az összefüggésben olyan reflektív térként értelmezhető, amely strukturált módon támogatja ezt a folyamatot. Tanulmányomban ezekre a párhuzamokra tudatosan építék, ám anélkül, hogy azok teljes elméleti integrációja célom lenne.

4.1. A szupervízió és más segítő folyamatok határai

A jelen értekezés által mozgósított fogalmak – különösen a veszteség, a gyász, az átalakulás és az újjászületés motívumai – szükségessé teszik a szupervízió határainak pontosabb kijelölését. Bár ezek a tapasztalatok megjelenhetnek a szupervíziós folyamatban, de nem önmagukért vannak jelen, hanem a szakmai identitás alakulásával összefüggésben. A szupervízió elsődleges célja továbbra is a szakmai működés reflexiója és fejlesztése. Különbözik a pszichoterápiától,

⁴ Vö. CARL R. ROGERS.: *Valakivé válni. A személyiség születése*, SHL Könyvek, Edge 2000 Kft., Budapest, 2003.

⁵ Vö. POLCZ ALAINE: *Ideje a meghalásnak*, Lazi, Budapest, 2024, 9–64.

⁶ Vö. VIKTOR E. FRANKL: *Az élet értelméről*, Libri, Budapest, 2024, 105–133. (ford. Kalocsai-Varga Éva)

⁷ SÁRVÁRI GYÖRGY: *Metalépés*, Animula, 1999, 118.

amely az egyén személyes élettörténetének és lelki folyamatainak mélyebb feldolgozására irányul, valamint a lelkivezetéstől, amely explicit módon az istenkapcsolat és a spirituális élet alakulását helyezi a középpontba. Ugyanakkor bizonyos határhelyzetekben ezek a dimenziók érintkezhetnek egymással.

Mostani értelmezésünkben a szupervízió akkor marad saját kompetencia-terében, ha az egzisztenciális és spirituális tartalmak megjelenését a szakmai identitás és működés kontextusában tartja, és nem lép át más segítő formák elsődleges célterületeire.

5. A SZUPERVÍZIÓ MINT BEAVATÁS

Amint arra a bevezetésben kitértem, a beavatás fogalmának alkalmazása a szupervízióra analóg és értelmező jellegű, nem pedig szó szerinti megfeleltetés. A cél nem a két jelenség azonosítása, hanem a strukturális és tapasztalati hasonlóságok feltárása.

5.1. A beavatás elméleti háttere

A beavatás és beavató rítus fogalmakkal számos tudományterületen találkozhatunk, mivel ezek az emberi élet és a kultúra alapvető jelenségei. Antropológiai és néprajzi kontextusban olyan alapfogalom, amely az újabb életkori szakaszba történő beleállítás vagy társadalmi státuszváltás tudatosan strukturált ősi és viszsztatérő módját jelöli. Vallástudományi értelemben a beavatás mint az istenihez való kapcsolódás, spirituális újjászületés, összességében pedig annak szakrális jellege hangsúlyos. A népmesék és mitológiai történetek szerkezetében is gyakran megjelenik a beavatás folyamata – például a hős útja és próbatételei mintázatában –, amely kapcsolatba hozható az archetípusok vizsgálatával. Pszichológiai kontextusban ide kapcsolódik az individuáció folyamata és a tudattalan megismerése. A szociológia és a neveléstudomány világában leginkább valamilyen szerepbe való belépés (házasságkötés), vagy intézményi átmenet (iskolába lépés) kapcsán beszélhetünk beavatásról. Mindezek mellett a több szakterületet átfogó irányzatok esetében is megtalálhatjuk a beavatás fogalmát, mint például a művészetterápiában (belső beavató narratíva) vagy az irodalomelméletben (beavatási toposzok).

Amikor a szupervízió folyamatát a beavatás és a beavató rítus szemszögéből közelítjük meg, akkor a következő forrásokra és modellekre támaszkodhatunk.

5.1.1. Arnold van Gennep háromfázisú beavatásmodellje

Arnold van Gennep német születésű francia etnográfus a beavatás és az átmeneti rítusok elméletének területén kiemelkedőt alkotott, e diszciplína meghatározó alakja. Kutatása nyomán mára az *átmeneti rítus* kifejezés alapfogalommá vált.⁸ Ez a rítusok átfogó rendszerének részeként olyan alcsoportot képvisel, amely az ember életének valamilyen fordulópontjával kapcsolatos. Mindez egyszerre szól az ember biológiai állomásairól (születés, ifjúkor, halál), majd az ezzel kapcsolatosan beálló társadalmi státuszváltásról is. Legismertebb műve a *Les rites de passage* (1909), amely magyarul az *Átmeneti rítusok* címet viseli, ebben leírja híres háromfázisú modelljét a rítusok struktúrájáról:

1. az elválás fázisa (*séparation*) – a személy kiszakad korábbi társadalmi státuszából;
2. a liminalitás⁹ fázisa (*marge*) – a *már nem* és a *még nem* ideje, átmeneti határhelyzet, a régi és az új közti állapot,
3. az újraintegrálás fázisa (*agrégation/incorporation*) – a beavatott személy új státuszba vagy identitásba lép.

Meglátása szerint az átmeneti rítusok olyan szimbolikus cselekmények, amelyek az egyén életkorának, társadalmi szerepének vagy állapotának változását kísérik és strukturálják, és amelyben az ember átformálódik. Mindezt jól példázza egy a dunántúli paraszti kultúrából származó magyar szokás Tárkány Szűcs Ernő gyűjtéséből:

„A felkészülés a felnőtt életre már kora gyermekkortól megkezdődött és természetesen ment végbe, a gyermek észrevétlenül belenőtt a felnőttek munkájába. A lány vagy fiú azonban csak a formális avatások útján vált a társadalom teljes jogú tagjává, mely avatásokat általában nagyobb ünnepek napjára tűzték ki. [...] Az avatás maga általában kocsmában zajlott. Itt a jelölt és a keresztapa a kölcsönös keresztfíságot kinyilatkoztatta, és erre mindenki áldomást ivott. A keresztapa bort öntött a jelölt fejére és pofon ütötte. Ezután többször ráütöttek és felemelték. A keresztfíság a szolidaritást, a kölcsönös segítséget, a védelmet jelentette. A pásztoroknál a bojtárság feltétele a báránylopás volt. [...] Az ava-

⁸ Lásd ARNOLD VAN GENNEP: *Átmeneti rítusok*, L'Harmattan, Budapest, 2007, 41–50. (ford. Vargyas Zoltán)

⁹ A szó eredete a latin *limen* (határ, küszöb, bejárat) kifejezés. Vagyis küszöbön lévő, átmeneti állapotot jelöl, utalva a valamire való megnyílásra.

tás után a legényszervezet és a faluközösség teljes jogú tagjává vált a fiatal. Legényként való felöltözést követelhetett a szüleitől, szabadon járhatott táncolni, és mulatságba hívhatta a lányokat. Felelősségteljes állást vállalhatott a közösségben, valamint kötelező volt a közmunkában részt vennie. Dohányozhatott, ihatott, bandázhatott. Bortermelő vidéken a felavatott saját kulcsot kapott a borospincéhez. A templomban a legények padjába ülhetett. Otthon megszeghetette a kenyeret, önállóan vehetett a tálból, és részt vehetett az asztal körüli beszélgetésekben.”¹⁰

Gennep alapmodellje adta a kiindulópontot Victor Turner skót származású antropológus későbbi munkájához, aki a liminalitás fogalmát tovább mélyítette, és társadalmi, valamint spirituális dimenziókat is hozzárendelt. Így alkotta meg a *communitas* fogalmát és a társadalmi dráma elméletét.

5.1.2. A turneri modell: liminalitás és communitas¹¹

Turner számára a beavatás dinamikus és szimbolikus folyamat, átmenet egyik állapotból a másikba. Ebben a folyamatban a van Gennep modellje szerinti középső, liminális szakaszban alakul ki a *communitas*. A liminális állapotot egyfajta tiszta lapként értelmezi, amelyben az ember valamitől megfosztottan van jelen, de készen arra, hogy átformálódjon, és új készségekhez, tudáshoz férjen hozzá. A liminális fázisban az egyén átmenetileg „senki”, olyan értelemben, hogy nincsenek és nem számítanak a társadalmi szerepek és strukturális kötelékek. A résztvevők egyenrangúan kapcsolódnak egymáshoz, kapcsolatuk „nyers”, lényegi. Ebben a kiüresedésben tud megjelenni a mindenkét összetartó kollektív élet, amit Turner a *communitas* fogalmával ír le. Ez az állapot strukturálatlan, amely azt jelenti, hogy a rangok, a szabályok és az elvárt viselkedési minták nem lényegesek, csupán az őszinte, igaz jelenlét. Fontos kiemelni, hogy a *communitas*ban nem tűnnek el végleg a szerepek, inkább azok tudatos és átmeneti félretétele történik a mély emberi kapcsolódások érdekében.¹² Nevezhetjük ezt egyfajta horizontális közösségi állapotnak is, amely egyszerre befogadó és sebezhető. Ennélfogva pedig intenzív kapcsolódást és nyitottságot

¹⁰ TÁRKÁNY SZÜCS ERNŐ: *Magyar jogi népszokások*, Gondolat, Budapest, 1981, 89.

¹¹ Lásd VICTOR TURNER: *A rituális folyamat*, Osiris, Budapest, 2002, 107–144. (ford. Orosz István)

¹² A liminális személyek sem ebben, sem abban az állapotban nincsenek, sem kívül, sem belül, nem régiek és nem újak – hanem átmenetiek, küszöbön állók, meg nem meghatározottak.

tesz lehetővé. Ebben az állapotban nem számít a hierarchia vagy a teljesítmény, csakis az őszinte jelenlét. A liminalitás fázisa és a *communitas* minősége megnyitja a tanulás dimenzióját, biztonságos helyet ad a fájdaloknak, és segíti az átalakulást. A beavatási rítus tehát hozzásegíti az egyént a *communitas* megéléséhez, ahol új minőség előkészítése zajlik. A turneri beavatás ritualizált és közösségi élmény, amely során az egyén a régiből valamit vagy az egészet „eltemeti”.

5.2. A keresztény hagyomány és a beavatás

A Szentírás történeteiben, a hívők vallásgyakorlatában és a szertartásokban számos helyen találkozhatunk a beavatás gondolatával és rítusaival. Az ószövetségi gyakorlatban a fiúgyermeket körülmetélése után tekintették a zsidó választott nép és vallási közösség tagjának. Ekkor nevet is kapott, jelezvén, hogy Isten ezen a néven ismeri őt. A gyermek egyben az Istennel kötött szövetség beavatottja és őrzője is lett. Keresztény értelmezésben a beavatás a Jézust megvalló, megtért ember hitbe történő bevezetését jelenti, valamint a megtérést követő belső átalakulás kísérését is. Ennek legszembetűnőbb jelei a szentségek kiszolgáltatásának szertartásai. A szentségek Isten kegyelmét közvetítik az ember számára, lelkileg átalakítanak, megerősítenek a hitben és a Jézus tanítása szerinti életben való kitartásban.¹³ Az újszövetségi időkben az ember a keresztiség szentségében való részesedés által válik először beavatottá, kapcsolódik Jézushoz és egyházához. A katolikus teológia és vallásgyakorlás az ún. *iniciációs* (beavató) szentségek közül a bérmálást a nagykorúság szentségének is nevezi. A felnőtt keresztényt ugyanis Isten Lelke megerősíti, hogy a világban szabad akarataból, belső bizonyosságból, szavaival és tetteivel tegyen tanúságot arról, hogy életét Jézusra alapozza. Ez a hit felnőtt vállalásának ünnepélyes pillanata, amikor tudatosan és önállóan, már nem mások tesznek fogadalmat (amint például gyermekek keresztelésekor a szülők, nagyszülők, keresztszülők), hanem ő maga erősíti meg elköteleződését Jézus mellett. Isten Lelkének megerősítése és a szentséget kiszolgáltató kézrátétele a felhatalmazás egy újfajta, felelősségteljes keresztény jelenlétre. Fontos kiemelni, hogy a bérmálás és a szupervízió közötti kapcsolat szimbolikus és értelmező jellegű. A szupervízió nem közvetít szentségi értelemben vett kegyelmet, és nem vallási beavatás, hanem olyan reflektív

¹³ Lásd *A Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiuma*, Szent István Társulat, Budapest, 2006, 88–89.

folyamat, amely bizonyos tapasztalati struktúráiban emlékeztethet a felnőtt felelősségvállalás spirituális értelmezéseire.

5.3. A szupervízió mint beavató idő és mint beavatási rítus

Ha a szupervízióra beavató időként tekintünk, akkor egy olyan rituális folyamatra gondolhatunk, amelyben az egyén átalakulása kitüntetett teret és figyelmet kap. Amint azt láttuk a fenti elméletekben, a beavatás a hagyományos kultúrákban bizonyos esetekben egyfajta átlépést jelent egyik életkori szakaszból a másikba, a gyermekségből a felnőttiség világába, beleállást egy másfajta felelősségbe. Jelenti továbbá az új, korábban elérhetetlennek tűnő vagy titkos tudás, kompetencia megszerzését is. A szupervízióban hasonló mozgás zajlik, hiszen célja a tanulás, amely során tudatosabb, talán eddig ismeretlen minőségű önismereti és szakmai érettség kialakulására van lehetőség.¹⁴ Beavató karaktere tehát a szupervizált hivatásszemélyiségére, önmaga működésének megértésére irányul, s abban segíti, hogy érettebb fázisba lépjen. Ebbe az narratívába jól illeszkedik Arnold van Gennep átmeneti rítusokról szóló elmélete, a Turner által továbbgondolt liminalitás és *communitas*, valamint a bérmálás szentségének üzenete.

5.4. A beavatási modellek és a szupervízió kapcsolata

5.4.1. Elválás

A szupervizált felismeri, hogy egy korábbi működésmódja, elképzelései vagy szakmai kompetenciáinak bizonyos eleme többé nem fenntartható. Ez a felismerés sokszor fájdalmas. Elbizonytalanodás és ijedtség jelenhet meg, küszöbön valamiféle veszteség.

Liminalitás: Ebben a fázisban a régi már nem működik, de az új még nem körvonalazódik, nem mutatja magát. A szupervíziós tér ilyenkor egyfajta – nem vallási rítusként, hanem analóg értelemben vett – szakrális, azaz elkülönített és jelentéssel telített tartó közeggé válik, amely hordozni tudja az átmenet instabilitását.

¹⁴ Vö. SÁRVÁRI GYÖRGY: A szupervízió koncepcionális megközelítése. Az európai és az angolszász szupervíziós gyakorlat néhány eltérése a szupervízió folyamattanulásának tükrében, in *Supervisio Hungarica Füzetek. Tanulmányok a szupervízió köréből*, 2. kötet, *Supervisio Hungarica*, Budapest, 1996, 15–32.

Újraintegrálódás: Új felismerések, megértések, belátások fogalmazódnak meg. Lehetőség van a szakmai én újraszövésére, egy más minőségű élet van érkezében.

A liminális állapotban a kliens átmeneti időre kilép korábbi státuszából, szögre akasztja addigi tudását. Ebben a helyzetben megengedett a nemtudás, a kétség és a bizonytalanság. Ez a kiüresedett állapot lehetőséget teremt az egyenlő, ítéletmentes kapcsolódásra. Ez a *communitas*, amely során egyéni szupervízióban a szupervízor jelenti azt a bizonyos *másikat*, csoportos forma esetén pedig a csoport többi tagja is a közösség része. Ebben a fázisban a kliens egy strukturált, „tudom, mit csinálok” működésből egy kérdező, kérdésekre nyitott, sebezhető állapotba kerül. Megjelenhet egyfajta haláltapasztalat, amely során például korábbi hiedelmek, előfeltevések elvesznek. A *communitas* minősége megágyaz az újjászerveződésnek, de nem kontrollálja, elhisszük, hogy ez az állapot saját erejéből létrehív valami újat. A turneri modell alapján a beavató folyamat végén a kliens új viszonyba kerül a szakmaiságával, akár egy új szereppel térhet vissza a „strukturába”. A *communitas* állapotában a szupervízor jelenléte inkább kísérő, mint vezető, nem ő „csinálja” a folyamatot. A beavatás azonban őt is érinti: tapasztalatot szerez a halál és újjászületés titkáról, tudatosabbá válik benne a kísérés alázata.

Ez az értelmezés nem azt állítja, hogy a szupervízió minden esetben megfeleltethető a kultúrantropológiai értelemben vett *communitas*nak, hanem azt, hogy bizonyos helyzetekben hordozhat olyan relációs minőségeket, amelyek ezzel a fogalommal leírhatók.

Mindkét modell esetében igaz, hogy a liminalitásban születő megértés nem csupán kognitív jellegű, hanem a teljes ember rétegeit érinti, és a szakmai gyakorlatba beágyazódhat. A tanulás akkor válik teljessé, amikor a visszaintegrálás (aggregation) megtörténik: a kliens már mint beavatott tér vissza, aki megértéseit megpróbálja a cselekvések nyelvére lefordítani. A tanulás ebben az értelemben nem információk gyűjtését, hanem egy új minőség születését jelenti.

5.4.2. A bérmlás mint felnőtt beavatás és a szupervízió párhuzama

A bérmlás beavatási és rituális jelentősége a felnőtté válás mentén kapcsolható a szupervízió egyik alapelvehez, mely szerint a szupervizált maga felelős a saját tanulásáért. A szupervízióra tekinthetünk úgy is, mint a felnőtté válásba való belépés – vagy ismételt belépés – egyik modern formájára, amely a felelősségvállalásban ragadható meg. Ebben az értelemben a szupervízió beavató karakterének és rítusának egyik fontos eleme épp az a megszólítás, amely a szuper-

vizáltat önmaga rendezésére, önálló, reflektív hozzáállásra hívja. A beavatás itt nem csupán valami nem működő dolognak az elengedését, hanem egy új vagy megújult és megerősített működésre (vagy szerepre) való igent mondást is jelent: ez a felelősséget vállaló felnőtt.

A szupervíziós folyamat során a kliens szembesül a működésére hatással lévő hitrendszerével, és lehetőséget kap arra, hogy felelősebben vállalja saját szakmai identitását. Fogalmazhatunk úgy is, hogy hivatásszemélyisége „felnőtté váláson” esik át. A kliens döntése egy reflektívabb működés mellett egyfajta „bérmálás”, amely belső indíttatásból történik, nem külső elvárásra, és amire erőforrásként tud támaszkodni a későbbiekben. A bérmálásban Isten Lelke, a Szentlélek a belső inspiráció képe. A szupervízióban ez arra a belső mozgásra emlékeztet, amikor a klientst már nem annyira a technikai megoldások érdeklik, hanem belátásai, felelősségvállalása alapján működik.

Nem biztos, hogy látványos ez a belső megerősödés, de e jelenlét minőségében érezhető az elmozdulás, amely egy integráltabb, kompetensebb személyt tükröz.

A bérmálás rítusából érdemes megemlíteni egy mozzanatot, amely szimbolikus üzenettel bír a szupervízió mint beavatás kontextusában. A szertartás során a püspök megkérdezi a bérmálkozótól: „Mi a neved?” Ez nem adminisztrációs aktus, hanem identitást megszólító rituális tett. Ő válaszként nem a polgári nevét mondja, hanem egy általa korábban kiválasztott szent nevét, akire mintaként, példaként tekint. Őt közismertebb kifejezéssel élve bérmavédőszentnek választva egy olyan lelki hozzáállást jelöl ki önmaga számára, amelyhez szívesen kapcsolódik, és szeretne vele azonosulni; hívőként e patrónus által képviselt minőségbe szeretne belenőni. E mozzanat szupervíziós olvasata a következő: a kliens szakmai önazonossága alakul, felismeri, mire lenne szüksége, miben szeretne megerősödni. A név kimondása egy vágyott működésmód megszólítása (pl. tudatosabb szerepfelfogás a munkában, határtartás, szakmai önállóság). A „bérmavédőszent” egy belső kép, iránytű, amelyre lehet támaszkodni (de lehet archetípusra vagy konkrét személyre való hivatkozás is: „Szeretném úgy csinálni, ahogyan XY.”). Lehet, hogy ennek az új minőségnek még nincs teljesen birtokában, formálódik, de a név kimondásának gesztusa szimbolikusan azt jelenti, hogy a kliens megszólítja a benne növekedésben lévő szakmai ént. A néven nevezés egyben felhatalmazás, az engedély megadása arra is, hogy a másféle működést gyakorolni lehet.

A név kimondásának mozzanata kapcsolatba hozható van Gennep modelljének harmadik fázisával is. Az újraintegrációban a korábbi státusztól vagy működéstől történő elmozdulás történik, amikor a beavatott visszatér a közös-

ségbe. Valamit megtanult a beavatás során, minek folytán már másképpen van jelen a társadalomban. A szupervízió kontextusában ez az a jelenség, amikor a kliens új megértéssel kapcsolódik vissza a (szakmai) környezetéhez; úgy, mint aki áthaladt egy belső tanulási folyamaton. A névadás gesztusa hordozza az új-raintegráció szakaszának az esszenciáját: deklarálom az új szakmai attitűdöt, és ezzel együtt kapcsolódom rá újra a világra. Nem csupán arról van szó, hogy a kliens hatékonyabb lesz a munkájában, sokkal inkább arról, hogy önazonosan, belső erővel és méltósággal van jelen a hivatásában. Abban az értelemben pedig, hogy a bérmlás a keresztény küldetés elfogadása, a szupervízió hivatásbeli küldetésmegerősítés lehet.

5.5. Összegzés

A bemutatott modellek alapján a szupervízió olyan folyamatként értelmezhető, amely bizonyos szerkezeti és tapasztalati jegyeiben rokon a beavatási rítusokkal. Ez az analógia nem azonosítást jelent, hanem értelmezési lehetőséget kínál: segít megérteni, hogy a szakmai identitás alakulása nem pusztán kognitív tanulás, hanem sokszor határhelyzeteken, veszteségeken és átalakuláson keresztül valósul meg.

6. A SZUPERVÍZIÓ RÍTUS JELLEGE, AVAGY A SZUPERVÍZIÓ MINT RITUÁLIS KÍSÉRÉS

A rítus fogalma ebben az összefüggésben nem formális vagy vallási értelemben vett szertartást jelöl, hanem olyan értelmezési keretet, amely a szupervízió folyamatának strukturáló és jelentéshordozó jellegére irányítja a figyelmet. Egyben olyan jelentésréteget nyitja meg, ami új vagy kevésbé hangsúlyos. A szerepek (szupervízor, szupervizált/kliens) és a módszer (tükrözés, reflexió, önreflexió, meghallgatás, hipotézis, kérdések, itt és most, a test jelzéseire való figyelem) nem változnak, de másként élhetjük meg őket. A szupervízió továbbra is reflektív tér, de olyan átmeneti tér, rituális út, aminek a transzformatív erővel bíró oldala domborodik ki. A benne résztvevők formálódnak, a szakmai működésük eddig ismeretlen jelentéseinek és minőségeinek adnak teret. A rítus mint értelmezési keret különösen jelentős akkor, amikor a változás valaminek az elvesztésén keresztül történik, vagyis amikor a szupervízió beavató folyamatává válik. A rítus mint koncepció azt is hangsúlyozza, hogy a szupervízió folyamat, amelynek iránya és vége van; az átkelés folyamata. A rítusértelmezés

ráerősít a szupervizornak arra a szerepére is, aki tartja az ún. tanulási teret, és a felnőtt közösség képviselőjeként felelősséget megszólító kísérői minőségében van jelen.

A modern társadalomban sok emberi határélmény rituális keret nélkül zajlik, így gyakran reflektálatlan, feldolgozatlan marad. Byung-Chul Han dél-koreai születésű filozófus erős kritikával illeti korunkat. Véleménye szerint a technika fejlődésének köszönhetően az ember olyan mértékű nyitottságban és határtalanságban él, hogy elfelejt megállni, ünnepelni vagy lezárni.¹⁵ Amikor a szupervízióra helyettesítő rítusként gondolunk, akkor akarva vagy akaratlanul, de ezt a hiányt tölti be: segíti az elengedést, megnevezi a változást, új jelentést ad helyzeteknek, embereknek. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szupervízió nem helyettesíti a társadalmi vagy vallási rítusokat, hanem bizonyos esetekben funkcionálisan hasonló szerepet tölthet be az egyéni feldolgozás és jelentésképzés szintjén.

A szupervízió mint támogató folyamat számos aspektusban hasonlít a beavatást strukturáló rítusokhoz. A szerződött keretek tartásán kívül a rítusnak az is célja, hogy azok az adott állapotban és időben fontos jelentések megérkezzenek, amelyek segítik az embert az önreflexióban és a változás megengedésében. Sajátossága továbbá az is, hogy a megértés a közösség megtapasztalásán, a „mi”-n keresztül bontakozik ki. Mint minden rítus, így a szupervízió is előkészítést és tudatos keretezést igényel, ami a tanulást szolgálja. Itt arra a mértékű strukturáltságra gondoljunk, amit a műfaj megkíván, és amelynek segítségével definiálni tudja magát a fejlesztési formák halmazán belül (vagyis szupervízió marad: nem lesz tréning vagy terápia). E szervezettség egyszerre jelenti a fizikai teret, a résztvevők belső „terét” és ráhangolódását, a szavak és a hallgatás lüktetését. Mindezeknek a megléte és ritmusa adja meg a beavató rituális-tanulási folyamat életerejét, hogy a kliens megtalálja saját rálátását helyzetére.

Emellett fontos kiemelni, hogy a változás folyamata gyakran veszteségeken keresztül valósul meg. E kifejezést tágan használva itt elsősorban nem fizikai értelemben vett haláleseményekre gondolunk, hanem olyan helyzetekre, amelyek például korábbi szakmai kompetenciákba vetett bizalom, egy idealizált hivatáskép, működési minták vagy konkrét munkahely elvesztését jelentik. A szupervízió során ezek az elengedések tudatosulhatnak, és ezt a tudatosítást komolyan véve a megértés és a reintegráció új alapokra helyeződik. A szupervízió ebben az értelemben olyan rituális idő, amelyben helye van az elmúlás-

¹⁵ Lásd BYUNG-CHUL HAN: *A rítus eltűnése. A jelen topológiája*, Typotex, Budapest, 2023, 39–74. (ford. Csordás Gábor)

nak, és a turneri liminalitásfogalom nyomán átmeneti állapotot hoz létre a „volt” és a „lesz, lehet” között. A rítus így a formálódást és az érettségbe való belépést támogatja, miközben kerete erejével képes elhordozni az átmenetiség instabilitását.

6.1. A szupervízió rituális elemei

A van Gennep és Turner által vizsgált rítusoknak vagy a különféle vallási szertartásoknak is kötött szerkezete van, vagyis a beavatás meghatározott lépéseken keresztül valósul meg. Ezzel szemben a szupervíziós üléseknek nincs előre eltervezett, szűz koreográfiája. Bár találhatunk benne visszatérő elemeket, mégis lényegi tulajdonsága a jelenre, az itt és mostra való fókuszáltság. Ez a különbségtétel jelzi, hogy bár a szupervízióban érzékelhetőek rituális vonások, sokkal inkább az élő kapcsolat jelenben való alakulása teszi hitelessé a beavatást.

A szavak és a csend a szupervízióban rendező erőként működnek. Performatív beszédéről van szó, ami azt jelenti, hogy az elhangzottak nem csupán információt tartalmaznak, hanem hatásuk van. Ez a típusú beszéd kimond és kapcsolatba hív. Segíti a klienst az önmagához és témájához való viszonyulásában. Tehát nemcsak leíró, hanem szimbolikusan teremtő ereje is van. A szavak szólhatnak a jelen értelmezéséről és a különféle alternatívák megjelenéséről is. A szupervíziós kérdés, a tükrözés, a reflektív kérdések és a hipotézisek mind a megértésre irányulnak és távlatokat nyitnak. Ezek a hozzájárulások a tanulás irányából érkeznek, tágabb értelemben mondható, hogy az élet intéz hozzánk hívást. A csend mint rituális elem pedig a szupervízióban nem betöltendő hiány, hanem az érlelődés és a szemléltetés ideje.

6.2. A szupervízió és egy bibliai, szimbolikus rítusminta

A bibliai történetek alkalmazása írásomban hermeneutikai és szemléltető funkcióval rendelkezik. Nem a szupervízió teológiai megalapozására szolgál, hanem annak bemutatására, hogy bizonyos emberi tapasztalatok spirituálisan is értelmezhetők. A keresztény hagyományokra támaszkodva és a veszteség mint fordulópont témájánál maradva egy evangéliumi eseménysor segítségünkre lehet a téma megértésében. Ez nem más, mint az emberiség történetének – Isten és ember közös üdvtörténetének – drámai eseménye: Jézus Krisztus halála és feltámadása. A Szentírás szövegeinek szupervíziós látásmóddal történő olvasása nem új gondolat. A szupervízió bibliai megközelítése több, mint illusztratív réteg, ugyanis fontos emberképet közvetít. Több gyakorló szupervízor hiteles

szakmai munkája megerősíti, hogy a bibliai történetek élő forrásként, diszciplínák találkozására alkalmas nyitottsággal vannak jelen a szupervízióról való gondolkodásban. Mindezek közül kiemelkedő Tornay Krisztina *Kísérlet Jézus és a samáriai asszony párbeszédének szupervíziós megközelítésére* című 2012-ben született tanulmánya.¹⁶ A Szentírást illetően módon közelítve egyfajta habituális hermeneutikát végzünk, amikor a Jézus halála körüli eseményeket e tanulmány témájának vonatkozásában vizsgáljuk.

Jézus halálának leírása nem formális, liturgikus értelemben vett szertartás, mégis rétegzettség és megmozdulásai miatt egyfajta rítusmetaforaként¹⁷ értelmezem és *Golgota-dinamikaként* hivatkozom rá. Nem a külső strukturáltság, hanem a benne bontakozó folyamatok és átmenetek révén alkalmas arra, hogy a szupervízióhoz mint rituális kíséréshez kapcsoljuk. A Jézus halála körüli eseménysorozatot három fázisban szemléljük, melyek mint szimbolikus szerkezet megragadhatóak a szupervízió rítusában is, továbbá a van Gennepe modellje szerinti állomásokhoz is illeszkednek.

6.2.1. A találkozás és dialógus szakasza

Az evangéliumok tanúsága alapján tudjuk, hogy Jézus szenvedése útján emberekkel találkozott és beszélgetett velük: keresztútján megszólítja az öt sirtó asszonyokat, a keresztje alatt álló János apostolra bízta édesanyját, Máriát, valamint meghallgatja a mellette keresztre feszített elítélt kérését és ígéretet tesz neki; haldoklása utolsó perceiben szomjazik, és inni kér. Ezekben a dialógusokban Jézus búcsúzik, elválásban van. Mindezekre alapozva mondhatjuk, hogy ez a szakasz a kapcsolódásról, a közelségről, a szavak erejéről szól. A kliens és a szupervízor megosztanak, jelen vannak egymásnak, ahogyan Jézus és a körülötte lévők is megszólalnak és dialógusban vannak. Kettejük között meg tud történni az elengedés tudatosítása és a fájdalmak kimondása. A régi rendszer már megrendült, az önreflexió és a beszéd pedig segít távolodni, elválni.

¹⁶ TORNAY KRISZTINA: *Kísérlet Jézus és a samáriai asszony párbeszédének szupervíziós megközelítésére*, *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Theologia Reformata Transylvanica* 57 (2012/1) 105–146.

¹⁷ A *rítusmetafora* szóösszetétel nem bejáratott és beépült szaknyelvi terminusa a szupervízióknak, a vallástudományoknak, sem a pszichológiának vagy az etnográfának. Kutatásom kontextusában a következő önálló értelmezéssel használom: a rítus szemléletét és szerkezetét metaforaként alkalmazom a szupervíziós folyamat megvilágítására.

6.2.2. A némaság és beteljesedés szakasza

Jézus utolsó szava a kereszten: „»Beteljesedett!« Aztán lehajtotta fejét és kilehelte lelkét” (Jn 19,30). Ez a pár mondat a szupervízióban azt a gyakran szavak nélküli állapotot jelöli, amikor a megértés után beáll a csend: valami „megal”, ami addig tartott (és lehet, hogy addig hasznos volt, mint például egy megküzdési stratégia, de már leszolgálta az idejét), viszont még nem látszódik, hogy miként lesz tovább. Ezt tekinthetjük a rítus mélypontjának, a korábban tárgyalt liminális állapotoknak is. A szupervízióban a csend helyzeteit nehéz, de mégis termékeny időnek éljük meg.

6.2.3. A harmadnap szakasza

Az elnevezés itt a nagypéntek utáni húsvétvasárnapot jelöli. Az evangéliumokban ezen a napon új lendületre kapnak és megsokasodnak a párbeszédese helyzetek. A hajnalban sírhoz siető asszonyok egymás közt tanakodnak arról, hogy ki fogja elhengeríteni a követ a sír bejáratától, hogy a virágokat és balzsamokat el tudják helyezni. Az apostolok hol örülnek, hol pedig vitatkoznak az üres sír hallatán, és próbálják felfogni a jelentését. A gyászoló Mária Magdolnát a feltámadt Jézus megszólítja, de ő nem ismeri fel elsőre, és azt hiszi, hogy a kertész az. Érkezőben az öröm, a diadal, de még jelen van egy kis zavarodottság. Nehéz elhinni. Ez az újrakezdés és a megnyílás ideje. Annak a lehetőségét hordozza, hogy a csendből ismét megszólalás születik: ilyenkor a kliensben a felismerésekből, belső engedeltyadásból, valamilyen megérkezettésgből, a „halálón” átmenve egy más minőségből megindulnak a szavak. Elkezd lassan másként tekinteni helyzetére, önmagára. Ez a rész a beépítés és a megújulás ideje, amikor az újracsatlakozás a környezethez el tud kezdődni.

6.3. A beavató szerep: bibliai alapú szupervizorminták¹⁸

E bibliai történet rítusmetaforaként való használatánál maradván tekinthetünk bizonyos szereplőkre – jelenlétük módja és a helyzethez való viszonyulásuk

¹⁸ E gondolatkörben említést érdemel a piarista szerzetesrendnek a kísérésről szóló tanítása, amely a rend egyik központi, ún. identitáseleme. Ezzel kapcsolatban idézem Guba András piarista szerzetes gondolatait: „És Jézus hogyan is van mellettünk? Egyet biztosan tudunk: úgy, hogy belehal, vagy úgy, hogy kenyérként szétszítja magát, ad magából. Tehát mi, piaristák, amikor a kísérésről beszélünk, az nem tud másként megjelenni, mint úgy, hogy a kíséző belead magából ebbe a kapcsolatba, egy kicsit belehal ebbe a kísérésbe, érint minket.

alapján – a szupervizor mint rituális kísérő lehetséges mintáiként. Egy női és egy férfialak példáján keresztül közelebbről is betekinthetünk abba, hogy milyen szupervizori működés rajzolódik ki.

6.3.1. Egy női aspektus: Mária, Jézus anyja

„Jézus keresztje alatt ott állt anyja” (Jn 19,25). Az evangéliumok nem jegyezték fel, hogy Mária bármit mondott volna Jézus szenvedéstörténete során. Erre a hiányra kreatív módon támaszkodhatunk, elfogadva azt a tényt, hogy a Bibliában ezeknél a történeteknél nincs neki tulajdonított mondat. Mária, Jézus anyja szimbóluma annak a megtartó szupervizori jelenlétnak, amely nem sieteti a folyamatot, nem akar „megmenteni”, hanem a beszéd nélküli együttlét erejében bízunk. Képes benne maradni a feszültségben, a szótlanságban. Nem tesz igazságot, nem old meg, de látható és érezhető távolságban van. Ez a befogadás és együttérzés mély női minőségeinek a megjelenése. Az a képesség domborodik ki, amikor a szenvedés mellett maradok, azt nem akarom mindenáron megszüntetni, nem menekülök el, nem fordítom el a fejem.

Ez a szupervizori jelenlét kulcsfontosságú a szupervízióban is. Hozzájárul ahhoz, hogy a kliens belső mozgásai megjelenjenek, anélkül, hogy valamilyen sürgető segítség megzavarná azokat. A kliens által kiszolgáltatottnak és iránytalannak megélt helyzetben a szupervizor nem kontrollál, hanem biztonságos teret ad, amelyben meg tud történni a megértés és valaminek az elmúlása is. Nem ad új keretet és nem kényszeríti elő az újat. Mária itt a liminális tér archetipusos kísérőjeként jelenik meg. Szimbolikája üzenetet hordoz férfi és női szupervizorok számára is. Türelemre és fókuszáltságra tanít, le tudja csendesíteni az esetlegesen megjelenő „aktív megoldót”, el tudja engedni a kontrollt, tanúvá avat ebben az átmenetben. Ez a passzívnak ható, nem cselekvő cselekvés paradox módon támogatja az átalakulást.

A szupervízió nemcsak a kliens számára lehet a beavatás helye, hanem a szupervizor beavatódására is lehetőséget ad. Mária olyan szimbolikus kísérői minta, aki nem a tudáson, az irányításon és a látványos aktivitáson keresztül hat. A szupervizor számára a csend és a fókuszált, hűséges jelenlét nem gyengeség,

[...] A kísérés során a mi életünkben egy darab átkerül a kísértbe, és az minket átalakít, mások leszünk.” LÁZÁR LÁSZLÓ – TELEK PÉTER PÁL (szerk.): *Együtt az úton – A személyes kísérés elvei és gyakorlata a Piarista Rend Magyar Tartományában*, kiadta a Piarista Rend Magyar Tartománya, Budapest, 2022. [online] https://piarista.hu/wp-content/uploads/2022/12/Egyutt-az-uton_prmt_konyv.pdf [2026. 06. 08.]

hanem egy reflektált működés eredménye: tudja, hogy nem dolga kicsikarni a tanulást, hanem tartja a teret annak, ami megtörténni akar. Mindez arra hívja, hogy képes legyen jelen lenni a saját nem tudásában is. A jelenlétnek ez a minősége könyvből nehezen tanulható, de beavató helyzetek útján ki tud alakulni: újra és újra megéli azt, hogy a változást nem tudja irányítani, de jelenléte mégis nélkülözhetetlen.

Fontos kiemelni, hogy Mária nemcsak a halálnál van jelen, hanem a feltámadás utáni eseményeknél is. Fogalmazhatunk úgy, hogy nem hagyja el helyét a történetben. Ezt hívhatjuk reményt hordozó vagy reményt őrző jelenlétnek. A szupervízor ilyen esetben nem áloptimizusból, hanem a folyamatban bízva és arra ráhagyatkozva van jelen a liminalitás végén, a visszatérés, az új élet küszöbén. Elérhető akkor is, amikor a kliens újra megszólal. Ez a jelenlét képes teljessé tenni a beavatási folyamatot, amelyben a szupervízor tanúja lehet annak, ahogyan a kliens felépíti, immáron tanulással gazdagodva visszanyeri önmagát.

6.3.2. Egy férfiaspektus: Arimateai József

Az evangélium tanúsága alapján Arimateai József volt az a személy, aki Jézus temetését intézte. „Amikor már estére járt az idő, jött egy József nevű jómódú arimateai ember, aki maga is Jézus tanítványa volt. Bement Pilátushoz, és el kérte Jézus testét. Pilátus elrendelte, hogy adják ki neki. József levette a testet, tiszta gyolcsba göngyöltte, s sziklába vájt új sírboltjába helyezte. A sír bejáratához nagy követ hengerített, és elment” (Mt 27,57–60).

A hagyomány szerint a zsidó főtanács tagja volt, titokban pedig Jézus tanítványa. József Máriához hasonlóan szintén jelen van, nem menekül el a halál ténye elől, emellett ismeri és vállalja a temetési rítussal járó tennivalókat. Csendes és határozott, gondoskodik arról, ami lezárult, hogy az méltó módon búcsút és helyet kapjon. A szupervízióban van lehetőség arra, hogy az elengedést rítus kísérelje. A szupervízor ebben a folyamatban biztonságos keretet tud adni a „temetéshez”, segítve a veszteség elfogadását és helyretételét. Ilyen belső átrendeződések idején nagy segítség, ha van egy rítusvezető, aki abban segít, hogy ezek méltósággal történjenek meg.

Arimateai József amellett, hogy jelen van a halálnál, kezdeményez is: kéri Jézus testét, hogy méltó módon eltemethesse. Ez a lépés a szupervízor részéről az aktivitás felelősségvállaló szimbóluma. A szupervízor mintegy kezdeményezi a kliensben zajló veszteségek „kikérését”: helyet készít annak, ami nehéz és kimondhatatlan. A test nem maradhat a Golgotán, a búcsúzás

nem maradhat „függve”, nyitva hagyva, „ottfelejtve”. Sírba van szükség, hogy nyugodhasson. A szupervízióban ez annak a lehetőségét tárja elénk, hogy a felismert lezárásoknak helyet találjunk. Ellenkező esetben akadályként lógnak a levegőben. A szupervízor tud abban segíteni, hogy a gyásznak méltósága legyen, és így egyfajta zárás után meg tudjanak nyílni eddig nem látott lehetőségek.

De milyen üzenete van annak, hogy Jézus testét új sírba helyezik, amely József saját kertjében van, és ő maga fizetett érte? Erős szimbóluma annak az attitűdnek, amikor a szupervízor saját belső, ítélkezésektől mentes „kertjébe” képes fogadni a kliensben zajló elengedés folyamatát. Új, vagyis nem ismétlés, nem rutinból csinálja. Az a tény, hogy József fizet ezért a helyért, jelentheti azt, hogy a szupervízor figyelme és reflektivitása az ára annak, hogy a kliens méltósággal zárhassa azt, ami már nem életképes. Abból ad, ami az övé, magából, de mindvégig figyelve saját bevonódását és határait.

A gyolcsba göngyölés aktusa a tiszteletadásra és a gondosságra hívja fel a figyelmet. Az „elhalás” nem elfojtva, hanem körülölelve lehet jelen. A szupervízióban ez megfeleltethető annak a mozzanatnak, hogy valaminek a lezárultát elismerjük és méltósággal kezeljük. Ugyanakkor a vászonba való betakarás – továbbá a sírbolt kővel való lezárása és a három napos sírban nyugvás – további értelmezési horizontot is megnyit, amely a védettségről és az időhagyásról [javaslat: egy védett időszakról] szól. Vagyis a szupervízor nem ront rá a kliensre azonnal a „mit fogsz ezentúl másként csinálni” kérdéssel, és a kliens sem próbál rögtön megoldások után kutatni. A szupervízor számára beavatódási potenciált is hordoz Arimateai József szimbolikus szerepe. A liminális térben a kísérőt is érik hatások, ő is átalakulhat. Jelen lenni a lezárásoknál – ennek során az ehhez való méltóságteljes viszonyulásba, saját szakmai érettségének új szintjébe avatódhat be. Ő maga is elmélyülhet a gondoskodás, az elmúlás és a törekenység rétegeiben. Ehhez szükséges az érzelmi érettsége, a saját veszteségeinek ismerete és reflektált jelenléte. Ez a fajta méltóságadás nem annyira technika, hanem inkább saját megoldozottság és alakulás eredménye, egyfajta csendes erő.

E két szimbolikus alak együtt alkotja azt a komplex támogató jelenléte, amelyben a szupervízor maga is beavatottá válik: a másik tanulási folyamata közben történik meg beavatása az alázatba, türelembe és a nem irányítható folyamatok elfogadásába.

7. ZÁRSZÓ

A kutatás során vizsgált elméleti keretek transzdiszciplináris párbeszéde támogatja, hogy a szupervízió beavatásként való értelmezése és rítusjellegének vizsgálata reális és releváns megközelítés legyen. A szupervízió képes beavató folyamatként működni, hozzásegítve a klienst egy tudatosabb és érettebb szakmai létezéshez. Ugyanakkor ez a beavatás nem automatikus: alapfeltétele a kliens belső szabadsága és a szupervízor kísérői stílusa. Bár a rituális elemek struktúráltak, az elengedést és az újrakezdést minden folyamatban egyedi módon kell „újratanulni”.

Célom egy olyan értelmezési perspektíva felkínálása volt, amely a szupervízióról való gondolkodást gazdagíthatja. E megközelítés további szakmai vizsgálatokat igényel, különösen a gyakorlatban megjelenő hatások és korlátok feltárása szempontjából. Meglátásom szerint fontos vizsgálati területek nyíltak meg, mint például az, hogy magyar kultúra veszteségről, halálról és gyászról alkotott felfogása milyen hatással van a szupervíziós folyamatban megjelenő elengedésre. Vagy hogy a férfi- és női működés sajátosságai miként járulnak hozzá az elengedéssel és a változással történő munkához? Ezek a kérdések is jelzik, hogy a téma további reflexiók lehetőségeket rejt.

Jelen lenni a búcsúzásban és az átrendeződésben, alakulni és újjászületni nem egyszerű „áttűnés”. Ide illőnek tartom Nemes Nagy Ágnes *Lázár* című versének sorait:

„Amint lassan felült, balvállá-tájt
egy teljes élet minden izma fájt.
Halála úgy letépve, mint a géz.
Mert feltámadni éppolyan nehéz.”¹⁹

Megdolgozott folyamatról van szó, amelynek lenyomatát testünk is hordozza. Nem magától értetődő és nem biztosan előrelátható tapasztalat, hogy a megújulásra és az életre való ígert mondás könnyű átmenet. De a változással járó fájdalom nem a megsemmisülés jele, hanem része valami kezdetben ismeretlen új megszületésének. Ebben rejlik a beavatás ereje is: aki átmegy rajta, nem ugyanoda tér vissza, mert az önmagáról szerzett mélyebb tudás birtokába kerül. A szupervízió pedig ebben a folyamatban a remény jeleként áll az ember mellett.

¹⁹ NEMES NAGY ÁGNES: *Lázár*, in *A Föld emlékei*, Magvető, Budapest, 1986, 133.

BIBLIOGRÁFIA

- A Katolikus Egyház Katekizmusának Komentáriuma*, Szent István Társulat, Budapest, 2006.
- BYUNG-CHUL HAN: *A rítus eltűnése. A jelen topológiája*, Typotex, Budapest, 2023. (ford. Csordás Gábor)
- DE ROOS, SIJTZE: Is life an Odyssey? Or a place to dwell? *ANSE - European Journal for Supervision and Coaching* 7 (2017/2) 5–13. (ford. Kalo-csai-Varga Éva)
- FODOR ÁKOS: *Hasadó anyag* [online] <https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SPIRO/spiro00098a/spiro00143/spiro00143.html> [2026. 05. 19]
- FRANKL, VIKTOR E.: *Az élet értelméről*, Libri, Budapest, 2024.
- KAST, VERENA: *A gyász. Egy lelki folyamat stádiumai és esélyei*, Park, Budapest, 2002. (ford. Mérei Vera)
- LÁZÁR LÁSZLÓ – TELEK PÉTER PÁL (szerk.): *Együtt az úton. A személyes kísérés elvei és gyakorlata a Piarista Rend Magyar Tartományában*, kiadta a Piarista Rend Magyar Tartománya, Budapest, 2022. [online] https://piarista.hu/wp-content/uploads/2022/12/Egyutt-az-uton_prmt_konyv.pdf [2026. 06. 08.]
- NEMES NAGY ÁGNES: Lázár, in *A Föld emlékei*, Magvető, Budapest, 1986, 133.
- POLCZ ALAINE: *Ideje a meghalásnak*, Lazi, Budapest, 2024.
- ROGERS, CARL R.: *Valakivé válni. A személyiség születése*, SHL Könyvek, Edge 2000 Kft., Budapest, 2003. (ford. Simonfalvi László)
- TÁRKÁNY SZÜCS ERNŐ: *Magyar jogi népszokások*, Gondolat, Budapest, 1981.
- TORNAY KRISZTINA: Kísérlet Jézus és a samáriai asszony párbeszédének szuper-víziós megközelítésére, *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Theologia Reformata Transylvanica* 57 (2012/1) 105–146.
- TURNER, VICTOR: *A rituális folyamat*, Osiris, Budapest, 2002. (ford. Orosz István)
- VAN GENNEP, ARNOLD: *Átmeneti rítusok*, L'Harmattan, Budapest, 2007. (ford. Vargyas Zoltán)